

ውድ ሃፊዝ

ለሥነ-ጽሑፍ ካለህ ጥልቅ መውደድ፤ እንደ መብረቅም በልክፍት ከወደቀብህ ቅንዓት ተነሥተህ የጠየቅኸኝ ጥያቄ ደርሶኛል። እንግዲህ የቻልኩትን ያህል ልመልስለህ ተግባራት። ያልቻልኩትን ዕድሜ ሲያስተምረኝ እመልስለሃለሁ። ደግሞም ልመልስለህ ሲቻለኝ አቅም ያጣሁበትን በእንባ ብቻ አልፌዋለሁ።

ጥያቄ፡— ተስፋ ቆርጠሃል ወይ?

ያው ሁሉንም ታውቀዋለህ። ለማልወደው ነገር መትጋት የተሰጠኝ አይደለም። ፊደል እንግዲህ ፍቅር ነው። ግዑዝ ሲሆን ከሰው አስበልጠዋለሁ። ከርሞ ከርሞ ፊት እንዲደራለን እንጂ ፍጹም “ዓይንህን ለአፈር” መባባል አልቻልንም።

ብቻ አንዳንዴ ቢሆንልኝና ምንም ነገር ባልጽፍ ብዬ እመኛለሁ። አሁን እንኳን ይህን ስጽፍልህ ነፍሴ በማያቋርጥ ትግል ውስጥ ናት — መጻፍን እንዲህ የሞት ሽረት አድርጌ የያዝኩት ለዚያ ነው። ብዙ ነገር ይታሰባል — ሁለት ነገር ግን ክፉኛ ያሳስበኛል። ሌላ ቀን በሰፊው ልነግርህ እሞክራለሁ ለዛሬው ጫፉን ላስይዝህ።

ውድ ወንድሜ ሃፊዝ፤ እኛ በተተወ ዘመን — ሊኖሩበት ባልተገባ ዘመን፤ ሊከርሙበት ባልተገባም ቦታ የተፈጠርን ትውልድ ነን። ጆሯችን በጦርና በጦርነት ወሬ ደንቁሯል። ታውቃለህ ሃፊዝ! ከፍቶናል። ለተከፋ ትውልድ ስለምን “ጨለማ”ን እጽፍለታለሁ? የሚያውቀውን ሕመም እያስታወስኩ ለምን ሰላሙን እነሳዋለሁ? ብዬ አስባለሁ አንዳንዴ። አየህ! መጻፍ የፈሪ ሥራ ነው — አብዮት ማንሣት ያቃተው፤ ታግሎ ነጻ ማውጣት ያልቻለበት፤ ለወገኑ አንድ እንጀራ ማስፋት ያቃተው ሰው ነው የሚጽፈው — ችግር ጠቋሚ መሆን ምን እርባና አለው? ተጨንቀህ እንኳ ብትጽፍ ተገልጦልኝ ነው ዓይነት መንቀባረር ያለው ይመስላል።

“አና ካራኒና”ን የሚያህል መጽሐፍ ብጽፍ “እግዚአብሔር መልካም ነው” ወይ “አይዞህ” ከማለት የተሻለ ይሆናል ወይ? —ሺህ ፊደል ብቆልል ልክፍቴን አስታግስበት እንጂ ልቡን እጠግንበት ከየት አመጣለሁ?

አየህ ፈሪ መሆን አልፈልግም! ፈሪ አይወደድም እኛ ሃገር፤ ወረቀትና ብዕር ይዘህ ብትኖር እንግዳ ፍጥረት ትሆናለህ። ዕለት ዕለት ሰው በሚሞትበት ሀገር ወጉን ስለሚመጥን “ቲያትር” ብታውጠነጥን ታስቀይማለህ”፤ እረኛው በጉን ለእርድ ባሰናዳበት ሌሊት የ“ስቴንቤክ” “ቲምቬል” ከአእምሮህ አልወጣም ቢልህ ትቀፋለህ —ይህ ያስፈራኛል ሃፊዝ። ደስታ ደግሞ አይጻፍም ምኑ ይጻፋል? እናም ጠፍቶብኛል። ወይ ተስፋ የሚሆን ነገር መጻፍ ወይም አለመጻፍ መሃል ተቸክያለሁ። ፈጣሪ ይርዳኝ —በብልሃቱ።

ሁለተኛውን ሌላ ቀን እነግርሃለሁ።

ጥያቄ ፡— “ስም”ና “ስያሜ” —ስለጻፍኩት ትንሽ ጥራዝ

መልሴ ፡- የእኛ ሀገር ሥነ-ጽሑፍ በባሕርይው እና በእኔ ግምገማ “አቅም ሲኖረው ተገፊ ፣ ጣዕም ሲኖረው ትራፊ” ነው። እንደ አሁንም የምስል ሚዲያው ኃይል ሲበረታና የሠውን ሁሉ ቀልብ ሲገዛ፤ ሥነ-ጽሑፍ ውግንናውን “መደዴ” ለሆነው ወይም ሕዝብ እንደ ወል ለሚጠቀምበት የዕለት ተዕለት ሕይወት እንዲያደርግ ብዙ ሰው ይጠብቅበታል። ካልሆነ ግን መገፋቴና ጥግ መያዙ የማይቀር ይሆናል። ለእኔ ግን ሥነ-ጽሑፍ ተፈጥሮው ስላልሆነ የትኩረት አሳዳጅ ሲያልፍም የሕዝብ ቀልብና ጆሮ ተሻሻላል መሆን አለበት ብዬ አላስብም። ሥነ-ጽሑፍ ላረፉቱ፤ ከወከባው ገለል ላሉቱ ለሰከኑቱና እጅግ ድምጽ አውጥቶ ከሚጠራው የ”መዝናኛ ዓለም” ትንሽ ለመፋታት ለወሰኑት ነው እልሃለሁ።

አንድ መጽሐፍ ተከፍቶ ካልተነበበ ውስጡ ምን ይይዛል የሚለውን ማወቅ አይቻልም። ይህ ለእያንዳንዱ ሥነ-ጥበባዊ እሳቤ ክፍትና ተቀባይነት ያለው ነው። “ሀገር ያጣ ሞት” የሚለው ስያሜም መጽሐፉን አንብቦ

ሳልዳኛ አንድ እንግዳ ሰው ሊሰጥ የሚችለው ትርጉም ከመጽሐፉ ሐሳብ በተቃራኒው ሊሆን ይችላል። “መጽሐፍን በሽፋኑ አትዳኘው” የሚለውን አባባል “መጽሐፍን በርዕሱ አትዳኘው” ብለን ልናቀናጣው እንችላለን።

ስያሜ በአጠቃላይ ለእኔ “ድንገቴ” ግጥሞሽ አይደለም። በስም ውስጥ ምን ልንናገር እንችላለን? ትንቢት ... ባሕል ....አስተሳሰብ ....ምኞት ...ወግ ...ሃይማኖት ...ውበት ....ሥልጣንን መጋፈጥ እና ሌላም ሌላም ...። የእኛ ማኅበረሰብም ለስም የሚሰጠው ስፍራ እንዲሁ ችል የሚባል አይደለም። የማንኛውም ልጅ ስም የአባቱ የፍልስፍና ወይም እምነት ውጤት ነው። እኔን አባቴ “ሄኖክ” ሲለኝ ምን ተመኝቶ ነበር? ቢጠየቅ የሚናገረውን አያጣም።

በአጠቃላይም መጽሐፉ በደፈናው “የሞት ድግስ” ሆኖ ሳለ ፤ ወይም “ሀገር” የተባለው ታሪኩ የተከሰተበት ሥፍራም የሞት መደላደያ ሆኖ ሳለ “ሀገር ያጣ ሞት” የተባለበት ምክንያት የመጽሐፉን አጠቃላት ሽሙጣዊ/አግቦአዊና ተቃርኖአዊ አቀራረብ ለመደገፍ ይሆናል። የገጸ ባሕርያቱ ግብር ከስም የተፋታበት ሂደትም ይህን ተራኪያዊ ነጻነት ወይም ፈጠራ ለመጠቀም ምቹ ሁኔታ ለመፍጠር ነው። ጤናው የተባለ እብድ ... ሕይወት የተባለች ሟች ...ተዋቡ የተባሉ መልክ-ጥፉ ... ሾላ በድፍን የተባለ ሰባኪ...

ጥያቄ፡- ምነው ስለቅዠት?

ያለንበት ዓለም ለአብዛኞቻችን ይቆረቁራል። ብዙም ምችት የለውም። እንግዲህ ሕይወት ይወደናልና ጊዜና ቦታን ማንቀሳቀስም ለእኛ አልተሰጠምና —አንድ መፈናፈኛ አበጆልን። “እዚህ” ሆነው “እዚያ” መገኘት - አሁን ሆነው ድሮና ወደፊትን መኖር። ይሄ መጻሕፍትን በማንበብ የምናገኘው ከሃሊነት ነው። ስንጽፍም ስናነብም ተጨማሪ ዓለም እንፈጥራለን። የደበተንን ጊዜ አንኖረውም —1966 ሄደን አብዮት እናፈነዳለን ወይ ሶፎክለስ እግር ሥር እንገኛለን። የጠላነውን ሀገር አናየውም ወይ “ሳሊናስ” እንሄዳለን፤ ወይ “ፐርሺያ” — የምኖረውን

የጥድፊያ ሕይወት በመዘገብ ይህን መብቴን አሳልፌ አልሰጥም። “ለምን ስለ ድሮ ትጽፋለህ?” ሲል አንድ የከተማ ልጅ ባለፈው ወቅሰኝ፤ ሁለት ዓመት የኖርኩበትን ከድሮም የራቀ ክፍለሃገር ስላላየ አልወቀስኩትም። “ለምን ስለኖርከው ስለምታውቀው ነገር አትጽፍም?” ብላ እገሊትም ገሰጸችኝ - ስለ እሳት እራት ልጽፍ እሳት እራት ልሁን? ስለእብድ ለመጻፍ ልበድ? ስለእርሷ ለመጻፍ ማጎጸን ልለምን? — ደግሞስ ያልሆንነው ያላየነው ምናል — አጮልቀን

“አቦ ሱጴ ቦሩ

ባቲና አምባሰል

ቁንዱዲ አናቱን

አስመራ ውበቱን

ይግባና ምስጋና ጽፈው ላቀበሉን

እግራችን ሳይደርስ ዓይተነዋል ሁሉን” ብለን የለ ?

እንግዲህ ሃፊዝ ሰው ሲጽፍ ካልቃዠ ምን በጀ?

በተረፈውስ እንዲህ በአጭር በአጭሩ እንደምመልስልህ ተስፋ አደርጋለሁ ያንተው!

